

Edited by:

dr Marek Grzybowski
- chief editor,
Kazimierz Beca,
prof. dr hab. Tomasz Dybowski,
prof. dr hab. Stanisław Kasiewicz,
Ewa Kawecka-Włodarczyk,
Krzysztof Pietraszkiewicz
prof. dr hab. Marek Safjan,
prof. dr hab. Jan Szambelańczyk,
Ewa Śleszyńska-Charewicz

Secretariat:

Joanna Majewska,
Tomasz Obal

The published articles present their
author's opinions. These opinions
are not the official attitude
of the Bank Guarantee Fund.

ISSN 1429-2939

Publisher:

Bank Guarantee Fund
00-546 Warsaw
Ks. Ignacego Jana Skorupki Street 4
tel. 583-08-01, 583-08-05,
583-08-06
fax 583-08-08
e-mail: rada@bfg.pl
www.bfg.pl
in cooperation with the
„Zarządzanie i Finanse”

A. About BFG Activity (BFG - the Bank Guarantee Fund) - p. 3

1. Activity of the Bank Guarantee Fund in the first five years of its existence (1995-2000) - p. 3
2. BFG activity in the field of financial help for co-operative banks - results, experience and conclusions for future activity - Beata Kosik - p. 19
3. Abridgement of *The Report on the BFG activity in 1999* - p. 31

B. Problems and opinions - p. 63

1. Rehabilitation of a bank through take over process by strategic investor (outline of problems in the light of polish experience) - Jan Szambelańczyk - p. 63
2. Analysis of strategies of rehabilitation processes of the polish banks - Marek Urbaniak - p. 71
3. Threats and advantages for the co-operative bank which takes over another co-operative bank threaten by insolvency - Lech Chętnik - p. 80
4. Rehabilitation of a bank through take over - experience of the polish banking system (details of the discussion) - p. 97

C. Consultations for banks - p. 103

Banking crimes in the Lower Beskid region in the transformation period of the polish banking system in the light of examination of court files - Zygmunt Kukula - p. 103

D. Learning from foreign experience - p. 115

Tools and approaches to consolidated supervision - Robert L. Clarke - p. 115

E. Miscellanea - p. 129

Foreign press review (February - August 2000) - p. 129

Z działalności BFG

DZIAŁALNOŚĆ BANKOWEGO FUNDUSZU GWARANCYJNEGO W PIERWSZYM PIĘCIOLECIU (1995–2000)

1. GENEZA BANKOWEGO FUNDUSZU GWARANCYJNEGO

W 1988 roku, kiedy w Polsce rozpoczął się proces tworzenia gospodarki rynkowej i przeobrażeń systemu bankowego jako jej kluczowego elementu, nie istniał powszechny system gwarantowania depozytów. Na mocy ustawy Prawo bankowe z dnia 31 stycznia 1989 roku Skarb Państwa ponosił pełną odpowiedzialność za wkłady oszczędnościowe zdeponowane w bankach państwowych, spółdzielczych oraz prywatnych, które powstały do tego czasu.

W końcu 1989 roku działalność prowadziło 18 banków komercyjnych (w tym 14 państwowych) oraz około 1650 banków spółdzielczych. W latach 1990–1992 liczba banków komercyjnych zaczęła szybko wzrastać. Zmiany w kolejnych latach miały charakter bardziej jakościowy (zwłaszcza pod względem struktury własnościowej) niż ilościowy. W końcu 1999 roku funkcjonowało 77 banków komercyjnych i 782 banki spółdzielcze.

Większość z nowo powstałych banków stanowiły spółki akcyjne z kapitałem prywatnym albo mieszanym prywatno-państwowym. Ich zobowiązania wobec deponentów środków pieniężnych nie były gwarantowane. Sytuacji takiej nie można było utrzymywać z kilku powodów:

- ❖ banki nie były jednakowo traktowane pod względem prawnym;
- ❖ pozycja konkurencyjna nowo powstałych banków była słabsza, gdyż brak gwarancji powodował przepływ depozytów do banków posiadających gwarancje;
- ❖ zamiar przystąpienia Polski do Unii Europejskiej obligował do stworzenia systemu gwarantowania depozytów obejmującego wszystkie banki.

W 1992 roku upadł jeden bank spółdzielczy, w kolejnych latach następne. Do końca 1999 roku upadły 132 banki spółdzielcze. W obliczu niewypłacalności znalazły się niektóre nowo powstałe banki komercyjne w związku z poważnymi trudnościami ich klientów ze spłatą kredytów. W 1994 roku Sejm uchwalił prawomocne gwarancje, które obowiązywały do czasu wydania odpowiednich aktów prawnych, w sposób systemowy regulujących kwestię gwarantowania depozytów w bankach.

W dniu 14 grudnia 1994 roku Sejm uchwalił ustawę o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, która określiła zasady tworzenia i funkcjonowania obowiązkowego systemu gwarantowania depozytów oraz rodzaje działań, jakie mogą być podejmowane w celu udzielenia bankom pomocy w sytuacji powstania niebezpieczeństwa niewypłacalności. W ustawie zostały również określone zasady gromadzenia i wykorzystywania informacji o podmiotach objętych systemem gwarantowania. Ustawa weszła w życie 17 lutego 1995 roku.

Istotnym czynnikiem przy tworzeniu systemu gwarantowania depozytów było podpisanie przez Polskę układu stowarzyszeniowego z Unią Europejską i rozpoczęcie prac nad harmonizacją polskiego prawa z prawem unijnym. Przyjęta w Polsce formuła gwarancji depozytów generalnie odpowiada dyrektywie Unii.

2. ZADANIA BANKOWEGO FUNDUSZU GWARANCYJNEGO

Podstawowym zadaniem Bankowego Funduszu Gwarancyjnego jest gwarantowanie depozytów. Realizacji tego zadania służą:

- ❖ ochrona wkładów pieniężnych na rachunkach bankowych do określonej wysokości oraz ich zwrot deponentom w przypadku ogłoszenia upadłości banku;
- ❖ działania zapobiegające upadłościom banków przez udzielanie pomocy finansowej tym, które znalazły się w obliczu niebezpieczeństwa niewypłacalności i podejmują samodzielną sanację oraz bankom przejmującym banki zagrożone niewypłacalnością;
- ❖ gromadzenie i analizowanie informacji o bankach, pozwalające na odpowiednio wczesne zidentyfikowanie niebezpieczeństwa niewypłacalności i ewentualne podjęcie stosownych działań zaradczych.

O ile ochrona wkładów pieniężnych nie budzi kontrowersji, gdyż bezpośrednio przyczynia się do wzrostu zaufania deponentów do systemu bankowego, pewne wątpliwości budzi działalność pomocowa. Jej istotę

stanowi sanowanie banków zagrożonych niewypłacalnością za pomocą środków pozyskanych z pozostałych banków, udostępnianych w postaci zwrotnych i nisko oprocentowanych pożyczek.

Argumentem przemawiającym za utrzymaniem działalności pomocowej jako komplementarnej w stosunku do działalności gwarancyjnej – jest szczególna rola banków jako instytucji zaufania publicznego. Gromadzą one środki finansowe wielu podmiotów, a przede wszystkim gospodarstw domowych, które następnie przekształcają m.in. w kredyty. Od sprawności i efektywności działania banków zależy w znacznej mierze wzrost produktu krajowego i dobrobytu. Z tego względu zaufanie do banków ma zasadnicze znaczenie.

Utrzymanie zaufania do sektora bankowego było powodem szczególnego traktowania w polskim systemie gwarantowania trzech banków: PKO bp, Banku Pekao SA i BGŻ SA. Opłacały one niższe składki służące realizacji przez Fundusz zadań gwarantowania depozytów i pomocy finansowej bankom o zagrożonej wypłacalności, a gromadzone przez nie wkłady przekraczające gwarancje Funduszu gwarantował do końca 1999 roku Skarb Państwa. Autorzy ustawy o BFG mieli świadomość, iż finansowanie działań Funduszu stanowi dla banków obciążenie, w szczególności dla tych, które gromadzą dużo depozytów gospodarstw domowych i przedsiębiorstw, a takimi właśnie są wymienione banki. Z dniem 1 stycznia 2000 roku uprzywilejowania te wygasły. Od tego dnia wszystkie banki uczestniczące w systemie gwarantowania depozytów są traktowane jednakowo.

3. GWARANTOWANIE DEPOZYTÓW

System gwarantowania depozytów stanowi podstawę bezpiecznego funkcjonowania całego sektora bankowego. Objęcie ochroną środków pieniężnych zdeponowanych w bankach daje społeczeństwu poczucie pewności i bezpieczeństwa. Od czasu powstania Bankowego Funduszu Gwarancyjnego ani razu nie wystąpiło zjawisko paniki bankowej powodowanej pogłoskami o niewypłacalności określonego banku.

3.1. Zakres gwarancji

Zgodnie z ustawą o BFG ochronie podlegają depozyty następujących podmiotów:

- ❖ osób fizycznych,

- ❖ osób prawnych,
- ❖ jednostek organizacyjnych nie mających osobowości prawnej, jeśli posiadają one zdolność prawną.

W przypadku rachunków wspólnych prawo do kwoty gwarantowanej przysługuje każdemu współwłaścicielowi rachunku.

Ochroną nie są objęte lokaty banków i innych podmiotów finansowych, Skarbu Państwa, akcjonariuszy dysponujących pakietem akcji uprawniającym do wykonywania ponad 5% głosów podczas walnego zgromadzenia akcjonariuszy oraz kierownictwa banku (członkowie rady, zarządu, dyrektorzy i zastępcy dyrektorów departamentów i oddziałów).

W przypadku upadłości banku uprawnionym deponentom jest zwracana kwota gwarantowana. Górna granica kwoty gwarantowanej jest określona jako równowartość euro w złotych. W jej ramach mieszczą się również odsetki naliczane do dnia ogłoszenia przez sąd upadłości banku. Zobowiązania banku w stosunku do jednego deponenta są sumowane.

Początkowo kwota gwarantowana wynosiła równowartość 3 tys. ecu, po czym była systematycznie podnoszona. Od 1 stycznia 2000 roku wzrosła do 11 tys. euro, a w 2003 roku osiągnie równowartość 20 tys. euro (tabela 1).

Tabela 1. Wysokość kwoty gwarantowanej

Kwota gwarantowana do dnia	Wysokość w euro	Ekwiwalent w złotych według kursu na koniec okresu	Maksymalna wypłata w złotych
30.06.1997	3.000	10.985	10.253
31.12.1997	4.000	15.707	14.529
31.12.1998	5.000	20.490	18.851
31.12.1999	8.000	33.760	30.806
31.12.2000	11.000	*44.858	*40.780
31.12.2001	15.000		
31.12.2002	17.000		
następnie	20.000		

* Wg kursu z dnia 11 lutego 2000 roku, w którym to dniu sąd ogłosił upadłość Banku Staropolskiego SA.

Ponieważ w większości krajów należących do Unii Europejskiej kwota gwarantowana przekracza poziom 20 tys. euro, który jest traktowany jako minimalny, konieczne będzie podwyższenie w przyszłości kwoty gwarantowanej również w Polsce.

Środki gwarantowane są wypłacane w złotych według średniego kursu NBP złotego do euro z dnia ogłoszenia przez sąd upadłości banku, przy czym:

- ❖ do 1000 euro w 100%;
- ❖ ponad 1000 euro w 90%.

3.2. Środki finansowe: fundusz ochrony środków gwarantowanych

W celu prowadzenia działalności gwarancyjnej Fundusz dysponuje środkami finansowymi gromadzonymi w postaci funduszu ochrony środków gwarantowanych (FOŚG).

Fundusz ten tworzy każdy bank będący uczestnikiem systemu gwarancyjnego. Gromadzi go w postaci papierów wartościowych – skarbowych lub emitowanych przez NBP. Rada Bankowego Funduszu Gwarancyjnego ustala corocznie stawkę procentową tworzenia funduszu ochrony środków gwarantowanych. Fundusze dla kolejnych lat są tworzone na podstawie poziomu depozytów z października roku poprzedniego, a następnie aktualizowane na podstawie poziomu depozytów w kwietniu roku, którego dotyczą.

Maksymalny poziom stawki procentowej, według której banki tworzą fundusze ochrony środków gwarantowanych, wynosi 0,4% zgromadzonych depozytów. W dotychczasowej działalności Funduszu trzykrotnie zachodziła konieczność ustalania stawki na maksymalnym poziomie (tabela 2). W latach 1997–1999, gdy sytuacja ekonomiczna sektora bankowego była lepsza niż w latach poprzednich, stawka procentowa była zdecydowanie niższa, a w rezultacie obniżeniu ulegały tworzone przez banki fundusze ochrony środków gwarantowanych.

W przypadku upadłości banku Bankowy Fundusz Gwarancyjny zwraca się do banków o przekazanie środków pieniężnych proporcjonalnie do wielkości utworzonego funduszu ochrony środków gwarantowanych.

Dodatkowym źródłem, z którego dokonywane są w ostatnich latach wypłaty środków gwarantowanych, są środki odzyskane z mas upadłości banków. W latach 1995–1999 Fundusz zgłosił wierzytelności do mas

Bezpieczny Bank

Tabela 2. Fundusze ochrony środków gwarantowanych (FOŚG) w latach 1995–2000

Rok	Stawka tworzenia FOŚG w %		Wysokość FOŚG w mln zł
	Pozostałe banki	PKO bp, Pekao SA i BGŻ SA	
1995	0,40	*0,20	225,7
1996	0,40	0,20	317,1
1997	0,18	0,12	198,8
1998	0,10	0,05	128,3
1999	0,16	0,08	271,6
2000	0,40	0,40	935,7
		Razem	2.082,2

* W 1995 roku obniżona stawka obejmowała również banki spółdzielcze.

upadłości 89 banków w kwocie 145,6 mln zł, z której do tej pory odzyskano 12,4 mln zł, w tym:

- ❖ z mas upadłości 3 banków odzyskano pełną kwotę,
- ❖ w przypadku 30 banków od 0,2% do 95,4% należności – z tym, że toczą się jeszcze postępowania upadłościowe dotyczące 64 banków.

Papiery wartościowe stanowiące pokrycie funduszu ochrony środków gwarantowanych przynoszą bankom dochody odsetkowe do momentu ich konwersji na środki pieniężne i przekazania do Bankowego Funduszu Gwarancyjnego w celu wypłaty depozytów gwarantowanych.

Gdyby fundusz ochrony środków gwarantowanych i wszystkie środki pieniężne gromadzone przez BFG okazały się niewystarczające w stosunku do zobowiązań z tytułu wypłaty środków gwarantowanych, możliwe jest wsparcie finansowe tego celu w drodze zaciągnięcia kredytu w NBP. Dotychczas nie wystąpiła taka potrzeba.

3.3. Upadłości banków w latach 1995–1999

W okresie funkcjonowania Bankowego Funduszu Gwarancyjnego można wyróżnić dwa etapy:

- ❖ w latach 1995–1996 miały miejsce liczne upadłości banków, co spowodowało, iż podstawowa działalność Funduszu była skoncentrowana na wypłatach środków gwarantowanych,

Z działalności BFG

- ❖ od 1997 roku następowało ograniczenie skali upadłości banków, między innymi w wyniku silnych procesów konsolidacyjnych (zwłaszcza w sektorze banków spółdzielczych), a podstawowa aktywność Funduszu przeniosła się do sfery pomocowej.

Tabela 3. Upadłości banków w latach 1995–1999

Rok	Upadłości banków komercyjnych	Upadłości banków spółdzielczych	Banki spółdzielcze przejęte przez inne banki
1995	*3	*57	45
1996	1	30	86
1997	0	6	78
1998	0	4	101
1999	1	0	409
	5	97	719

* W tym 2 banki komercyjne i 48 banków spółdzielczych w trakcie obowiązywania ustawy o BFG.

3.4. Działalność gwarancyjna w latach 1995–1999

W latach 1995–1999 wypłaty środków gwarantowanych na rzecz uprawnionych deponentów w liczbie 166,9 tys. wyniosły w sumie 173,8 mln zł, w tym z FOŚG 141,9 mln zł, tj. 81,6% ogółu wypłat (tabela 4).

Tabela 4. Wypłaty środków gwarantowanych w latach 1995–1999

Rok	Wypłaty środków gwarantowanych w mln zł		Stopień wykorzystania FOŚG w %	Liczba spleconych deponentów w tys.
	Ogółem	W tym z FOŚG		
1995	103,7	85,8	38,0	88,7
1996	50,8	47,3	14,9	59,4
1997	6,4	4,7	2,4	10,4
1998	8,2	4,1	3,2	6,8
1999	4,7	0,0	0,0	1,6
Razem	173,8	141,9	12,4	166,9

Pozostałe 18,4%, tj. 31,9 mln zł, stanowiły wypłaty ze środków płynnych upadłych banków i środków odzyskanych z mas upadłości.

Wypłata większości zobowiązań gwarancyjnych Bankowego Funduszu Gwarancyjnego w 1998 roku oraz całości w roku 1999 została dokonana ze środków odzyskanych przez Fundusz z mas upadłości banków i nie obciążała sektora bankowego.

4. DZIAŁALNOŚĆ POMOCOWA

O ile działalność gwarancyjna ma charakter pasywny, działalność pomocowa – którą można określić również mianem działalności zapobiegawczej – ma charakter aktywny. Celem działalności pomocowej jest ochrona deponentów przed skutkami upadłości banków poprzez udzielanie pomocy bankom znajdującym się w stanie niebezpieczeństwa niewypłacalności.

4.1. Zasady udzielania bankom pomocy

Działalność pomocowa polega na udzielaniu bankom zwrotnej pomocy finansowej w przypadku powstania niebezpieczeństwa niewypłacalności i (od niedawna) na nabywaniu wierzytelności banków, w których powstało niebezpieczeństwo niewypłacalności. Pożyczki są udzielane w dwóch przypadkach:

- ❖ bezpośrednio bankom zagrożonym – na samodzielną sanację,
- ❖ bankom będącym w dobrej sytuacji finansowej, które zamierzają przejąć banki zagrożone i przeprowadzić ich sanację.

Działalność pomocowa Funduszu jest oparta na następujących założeniach:

- ❖ przestrzeganiu zasady równości banków w dostępie do środków pomocowych oraz przejrzystości kryteriów i procedur przyznawania pomocy,
- ❖ szybkim stawianiu środków pomocowych do dyspozycji banku w celu minimalizowania strat,
- ❖ wspieraniu procesów łączeniowych przez udzielanie pomocy na przejęcia banków o zagrożonej wypłacalności przez banki silne,
- ❖ mobilizowaniu wnioskodawców do poszukiwania dodatkowych (poza BFG) źródeł wsparcia finansowego w celu realizacji założeń programów naprawczych,
- ❖ angażowaniu właścicieli banków do finansowego wsparcia procesu sanacji,

- ❖ dążeniu do zapewnienia wysokiej ekonomicznie efektywności pomocy finansowej, m.in. poprzez określanie w umowach pożyczek warunków mających na celu szybkie odzyskanie wypłacalności przez bank,
- ❖ synchronizowaniu pomocy, która może być udzielona przez BFG, z równoczesnym wsparciem ze strony NBP (np. w formie zmniejszenia obciążenia rezerwą obowiązkową), Ministerstwa Finansów (np. w formie odroczenia płatności podatku dochodowego) i banków zrzeszających banki spółdzielcze, które mogą włączyć się z pomocą finansową, wykorzystując środki funduszy pomocowych i solidarnościowych, lub pomocą niefinansową, np. organizacyjną lub prawną.

Zgodnie z ustawą o BFG, warunkiem udzielenia przez Fundusz pomocy finansowej jest w szczególności:

- ❖ przedstawienie wyników badania sprawozdania finansowego dotyczącego działalności banku ubiegającego się o pomoc, a w przypadku wniosku o udzielenie pomocy na przejęcie – wyników badania sprawozdań finansowych banków przejmowanego i przejmującego;
- ❖ pozytywnie zaopiniowany przez Komisję Nadzoru Bankowego program postępowania naprawczego, a w przypadku łączenia się banków pozytywna opinia o celowości tych działań;
- ❖ wykazanie, że wysokość wnioskowanej pożyczki, gwarancji lub poręczenia jest nie wyższa niż łączna maksymalna kwota z tytułu gwarancji liczona jako suma środków gwarantowanych na rachunkach deponentów banku, a w przypadku wnioskowania o udzielenie pomocy finansowej w celu połączenia z innym bankiem nie wyższa niż suma środków gwarantowanych na rachunkach deponentów w banku przejmowanym;
- ❖ wykorzystanie dotychczasowych funduszy własnych banku na pokrycie strat banku ubiegającego się o pomoc lub przejmowanego.

Zgodnie z ustawą o BFG, kwota pożyczki nie może przekraczać sumy kwot gwarantowanych w banku zagrożonym.

Decyzje o udzieleniu pomocy są poprzedzane wszechstronną analizą programów naprawczych i oceną realności przyjętych założeń, których wykonanie zagwarantuje wysanowanie banku.

Bankowy Fundusz Gwarancyjny udostępnia bankom środki pomocowe przede wszystkim w postaci zwrotnej pożyczki, która jest udzielana na warunkach korzystniejszych niż rynkowe. W latach 1998–1999 oprocentowanie pożyczek dla banków komercyjnych wynosiło od 0,4 do 0,8, a dla banków spółdzielczych od 0,2 do 0,4 stopy redyskonta weksli określonej

Bezpieczny Bank

przez Radę Polityki Pieniężnej. Wielkość prowizji dla banków komercyjnych była równa 0,3%, a dla banków spółdzielczych 0,1% kwoty pożyczki. Maksymalny okres korzystania z pożyczki wynosił 10 lat, a karencja spłaty rat kapitałowych nie dłuższa niż połowa okresu korzystania z pożyczki. Wypłata pożyczki następowała jednorazowo lub w transzach.

4.2. Środki finansowe: fundusz pomocowy

Bankowy Fundusz Gwarancyjny udziela bankom pomocy finansowej ze środków gromadzonych w ramach funduszu pomocowego. Fundusz pomocowy na dany rok kalendarzowy jest tworzony z rocznych obowiązkowych opłat banków liczonych od podstawy, którą stanowią:

- ❖ w latach 1995–1997: ważone ryzykiem aktywa oraz gwarancje i poręczenia według jednolitej stawki procentowej (maksymalnie 0,4%);
- ❖ od 1998 roku: ważone ryzykiem aktywa, gwarancje i poręczenia według jednolitej stawki procentowej (maksymalnie 0,4%) oraz zobowiązania pozabilansowe pomniejszone o gwarancje, poręczenia i linie kredytów przyrzeczonych według stawki o 50% niższej (tj. maksymalnie 0,2%).

Podstawą są wymienione wyżej wielkości z dnia 31 grudnia poprzedniego roku. Stawkę procentową obowiązkowej opłaty rocznej określa – podobnie jak w przypadku funduszu ochrony środków gwarantowanych – Rada BFG.

Fundusz pomocowy jest gromadzony w Bankowym Funduszu Gwarancyjnym. Banki są zobowiązane przekazać na początku roku kalendarzowego (zgodnie z ustawą o BFG termin ten określa Rada Funduszu, nie może on jednak przekraczać 31 marca) obowiązkową opłatę roczną. Poczynając od 1998 roku, części wpłat na fundusz pomocowy dokonuje Narodowy Bank Polski: w 1998 roku jego udział wynosił 30%, a w 1999 wzrósł do 40% (i pozostał taki sam w 2000 roku). Nie wykorzystana w danym roku część funduszu pomocowego pozostaje w BFG do wykorzystania w następnym roku. Fundusz ten jest dodatkowo zasilany spłatami przez banki pożyczek. Wraz z ustabilizowaniem się sytuacji ekonomicznej sektora bankowego i zmniejszaniem się skali zagrożenia banków upadłością – możliwe będzie finansowanie działalności pomocowej z posiadanych przez BFG środków. Wpłyne to istotnie na redukcję obciążeń banków z tytułu realizacji ustawowych zadań Funduszu.

W latach 1995–1997 banki uiszczają obowiązkową opłatę roczną według maksymalnej stawki procentowej. W latach następnych stawka

Z działalności BFG

ta była zmniejszana (tabela 5). W sumie w okresie 1995–2000 Bankowy Fundusz Gwarancyjny zgromadził 1.731,2 mln zł środków na działalność pomocową.

Tabela 5. Fundusz pomocowy utworzony w latach 1995–2000

Rok	Stawka opłaty rocznej w %		Wpłaty banków (1)	Wpłata NBP (2)	Razem (1)+ (2)
	Pozostałe banki	PKO bp, Pekao SA i BGŻ			
w mln zł					
1995	0,40	*0,20	173,8	0,0	173,8
1996	0,40	0,20	230,0	0,0	230,0
1997	0,40	0,20	261,2	0,0	261,2
1998	0,28	0,14	209,2	89,8	299,0
1999	0,24	0,12	203,4	135,6	339,0
2000	0,23	0,23	256,9	**171,3	428,2
		Razem	1.334,5	396,7	1.731,2

* W 1995 roku obniżona stawka obejmowała również banki spółdzielcze.

** Wielkość szacunkowa.

4.3. Pożyczki udzielone bankom w latach 1995–1999

Pierwsza pożyczka z funduszu pomocowego została udzielona w 1995 roku (wypłata nastąpiła na początku 1996 roku). Od tego czasu udzielono

Tabela 6. Wykorzystanie funduszu pomocowego w latach 1995–1999

Rok	Utworzony fundusz pomocowy	Pożyczki dla banków
	w mln zł	
1995	173,8	0,0
1996	230,0	129,2
1997	261,2	343,7
1998	299,0	219,1
1999	339,0	284,1
	1.303,0	976,1

Bezpieczny Bank

łącznie 65 pożyczek na kwotę 976,1 mln zł, czyli 74,9% całego zgromadzonego funduszu pomocowego (tabela 6).

Beneficjentów pożyczek można podzielić według dwóch kryteriów (tabela 7):

- ❖ kryterium podmiotowego: 45 pożyczek otrzymały banki spółdzielcze, pozostałe 20 banki komercyjne;
- ❖ kryterium przeznaczenia: 33 pożyczki zostały przyznane na samodzielną sanację banków, natomiast 32 bankom silnym ekonomicznie na przejęcie banków o zagrożonej wypłacalności.

Tabela 7. Pożyczki dla banków w latach 1996–1999

Pożyczkobiorca i cel pożyczki	Liczba pożyczek	Kwota w mln zł
Samodzielną sanacją:		
– banki spółdzielcze	27	151,0
– banki komercyjne	6	385,0
Razem	33	536,0
Przejęcie/połączenie się banków przez:		
– banki spółdzielcze	18	35,8
– banki komercyjne przejmujące:		
– banki spółdzielcze	10	84,4
– banki komercyjne	4	319,9
Razem	32	440,1
Ogółem	65	976,1

4.4. Efekty działalności pomocowej

Działalność pomocowa Bankowego Funduszu Gwarancyjnego jest komplementarna w stosunku do gwarantowania depozytów, jej bezpośrednim efektem bowiem jest ograniczenie skali upadłości banków. Dzięki temu uratowano depozyty o wartości ponad 11-krotnie przekraczającej ogólną kwotę pożyczek (tabela 8).

Ponadto utrzymano liczne miejsca pracy (18,8 tys.), a wiele banków i ich oddziałów – często zlokalizowanych w okolicach, gdzie bank sanowany za pomocą środków Bankowego Funduszu Gwarancyjnego jest jedynym oferentem usług bankowych – nie zaprzestało działalności (501 placówek).

Z działalności BFG

Tabela 8. Efekty działalności pomocowej w latach 1996–1999

Rok	Kwota pożyczek (1) w mln zł	Gwarantowane depozyty (2) w mln zł	Proporcja (2) do (1)	Uratowane jednostki bankowe	Uratowane miejsca pracy w tys.
1996	129,2	162,3	1,3	70	1,4
1997	343,7	1.297,2	3,8	157	3,8
1998	219,1	8.228,8	37,6	186	10,1
1999	284,1	1.343,8	4,7	88	3,5
Razem	976,1	11.032,1	11,3	501	18,8

4.5. Monitorowanie i kontrola wykorzystania pomocy

Bankowy Fundusz Gwarancyjny kontroluje prawidłowość wykorzystania udzielonych bankom pożyczek oraz realizację ich programów naprawczych. Monitorowanie przeprowadza się na podstawie przekazywanych przez banki sprawozdań miesięcznych oraz sprawozdań kwartalnych z realizacji planu wykorzystania pomocy. Dane sprawozdawcze są analizowane z punktu widzenia wielkości, które zostały przyjęte w programach postępowania naprawczego.

Na podstawie wyników analiz sytuacji banków ustala się kwartalne plany kontroli bezpośrednich oraz wykonuje kontrolę doraźną w bankach korzystających z pomocy Funduszu.

We wszystkich przypadkach zakres kontroli bezpośrednich obejmuje ocenę:

- ❖ prawidłowości wykorzystania i zabezpieczenia oraz efektywności zaangażowania środków uzyskanych w ramach pożyczki,
- ❖ stopnia realizacji planu wykorzystania pożyczki czy też programu postępowania naprawczego,
- ❖ sytuacji ekonomiczno-finansowej banków, które otrzymały pożyczkę na przejęcie innych banków,
- ❖ realizacji warunków dodatkowych, określonych postanowieniami umów pożyczek.

W toku przeprowadzonych kontroli nie stwierdzono w żadnym banku wykorzystania środków pomocowych niezgodnie z postanowieniami umów pożyczek, jak również bezpośredniego zagrożenia spłaty pożyczki wraz z odsetkami.

5. DZIAŁALNOŚĆ ANALITYCZNO-BADAWCZA I INFORMACYJNA

Prawidłowe ustalenie wielkości środków finansowych niezbędnych do wykonywania przez Bankowy Fundusz Gwarancyjny funkcji gwarantowania depozytów oraz udzielania pomocy wymaga posiadania informacji o stanie i tendencjach rozwoju gospodarki, przede wszystkim sektora bankowego i poszczególnych banków. Podstawowe źródło informacji stanowią sprawozdania bankowe, które są następnie poddawane szczegółowej analizie w celu prawidłowego określenia stawek procentowych tworzenia przez banki funduszy ochrony środków gwarantowanych oraz obowiązkowej opłaty rocznej. Analizie informacji służą systemy analityczno-prognostyczne, w tym opracowany i wdrożony przez Fundusz system wczesnego ostrzegania o pogarszającej się sytuacji banków.

Sprawozdania banków Fundusz otrzymuje od Narodowego Banku Polskiego na mocy ustawy o BFG oraz porozumienia z NBP zawartego w dniu 27 maja 1997 roku. Banki, które korzystają z pomocy finansowej Funduszu, przesyłają sprawozdania finansowe bezpośrednio do BFG (niezależnie od informacji przekazywanych przez NBP).

Dodatkowym źródłem są informacje przekazywane przez banki bezpośrednio do Bankowego Funduszu Gwarancyjnego na mocy zarządzenia Prezesa NBP z 30 grudnia 1997 roku w sprawie sporządzania przez banki informacji dla potrzeb BFG. Ponadto Fundusz otrzymuje informacje z Narodowego Banku Polskiego dotyczące sytuacji sektora bankowego (w tym sporządzane przez Generalny Inspektorat Nadzoru Bankowego kwartalne oceny sytuacji w sektorach banków komercyjnych i spółdzielczych) oraz dane przekazywane przez banki zrzeszające banki spółdzielcze.

W ramach prac analitycznych Fundusz dokonuje miesięcznych ocen sytuacji sektora bankowego: oddzielnie dla banków komercyjnych i spółdzielczych. Ocenie podlegają zarówno sytuacja ogólna i tendencje zmian, jak i sytuacja poszczególnych banków. Banki, których wypłacalność jest lub może być w przyszłości zagrożona, są poddawane szczegółowej obserwacji.

W końcu każdego roku przygotowuje się kompleksowe analizy stanowiące podstawę do określenia przez Radę BFG stawek tworzenia przez banki funduszy ochrony środków gwarantowanych oraz obowiązkowej opłaty rocznej na rok następny. W szczególności badane są wielkość oraz struktura depozytów, a także wielkość i struktura ważonych ryzykiem aktywów bilansowych i zobowiązań pozabilansowych. Dodatkowo – obok prognozowanego rozwoju sytuacji sektora bankowego – przy określaniu

wymienionych składek bierze się pod uwagę ich wpływ na wyniki finansowe banków.

6. ORGANY BFG

Ustawowymi organami Bankowego Funduszu Gwarancyjnego są Rada i Zarząd. Rada jest powoływana na kadencję 4-letnią. Przewodniczący jest mianowany przez Prezesa Rady Ministrów na uzgodniony wniosek Ministra Finansów i Prezesa Narodowego Banku Polskiego. Po trzech członków powołują Minister Finansów, Prezes NBP i Związek Banków Polskich.

Pierwsza Rada BFG pracowała do dnia 7 kwietnia 1999 roku w składzie: Władysław Baka (Przewodniczący), Katarzyna Borowska (Ministerstwo Finansów), Tomasz Dybowski (Narodowy Bank Polski, od dnia 1 grudnia 1997 roku), Marek Safjan (Narodowy Bank Polski, do dnia 30 listopada 1997 roku), Krystyna Góral (Związek Banków Polskich), Marek Grzybowski (Narodowy Bank Polski), Władysław Jaworski (Ministerstwo Finansów), Stanisław Kasiewicz (Ministerstwo Finansów), Barbara Kowalska (Narodowy Bank Polski), Jan Szambelańczyk (Związek Banków Polskich) i Tadeusz Żywczak (Związek Banków Polskich).

Obecnie Rada BFG pracuje w składzie: Marek Grzybowski (Przewodniczący), Tomasz Dybowski (Narodowy Bank Polski), Stanisław Kasiewicz (Ministerstwo Finansów), Barbara Kowalska (Narodowy Bank Polski), Przemysław Morysiak (Ministerstwo Finansów), Krzysztof Pietraszkiewicz (Związek Banków Polskich), Jan Szambelańczyk (Związek Banków Polskich), Ewa Śleszyńska-Charewicz (Narodowy Bank Polski), Andrzej Wiśniewski (Ministerstwo Finansów) i Tadeusz Żywczak (Związek Banków Polskich).

Rada powołuje Zarząd, którego kadencja trwa trzy lata. Pierwszy Zarząd został powołany 19 kwietnia 1995 roku, a kolejny – obecnie kierujący pracami Funduszu – 12 marca 1998 roku. Ogólne kierownictwo spoczywa w rękach Prezesa Zarządu. Każdy z członków Zarządu nadzoruje jedną lub kilka dziedzin działalności Funduszu.

Skład Zarządu I kadencji (1995–1998):

Ewa Kawecka-Włodarczak	Prezes Zarządu, nadzorująca działalność informacyjno-analityczną, organizacyjną, kadrową i kontrolę wewnętrzną
Hanna Krajewska	Zastępca Prezesa Zarządu, nadzorująca sferę finansową

Maria Pawelska	Członek Zarządu, nadzorująca działalność gwarancyjną
Bożena Chełmińska	Członek Zarządu, nadzorująca działalność pomocową
Andrzej Jankowski	Członek Zarządu, nadzorujący sferę prawną
Skład Zarządu II kadencji (1998–2001):	
Ewa Kawecka-Włodarczak	Prezes Zarządu, nadzorująca działalność informacyjno-analityczną, politykę kadrową i kontrolę wewnętrzną
Hanna Krajewska	Zastępca Prezesa Zarządu, nadzoruje sferę finansową i organizacyjną
Louis Montmory	Członek Zarządu, nadzoruje działalność gwarancyjną i kontrolną
Maria Pawelska	Członek Zarządu, nadzoruje działalność pomocową
Andrzej Jankowski	Członek Zarządu, nadzoruje sferę prawną

DZIAŁALNOŚĆ BANKOWEGO FUNDUSZU GWARANCYJNEGO W ZAKRESIE UDZIELANIA POMOCY BANKOM SPÓŁDZIELCZYM – DOTYCHCZASOWE REZULTATY I DOŚWIADCZENIA ORAZ WNIOSKI REALIZACYJNE DO DALSZEJ DZIAŁALNOŚCI FUNDUSZU

1. Wprowadzenie

Bankowy Fundusz Gwarancyjny – realizując zadania w zakresie udzielania bankom pomocy finansowej – działa na podstawie przepisów ustawy o BFG, ustawy Prawo bankowe, uchwał podejmowanych przez Komisję Nadzoru Bankowego oraz wewnętrznych procedur Funduszu, m.in. uchwały Rady BFG nr 35/97 z dnia 20 listopada 1997 r. w sprawie zasad, form, warunków i trybu udzielania zwrotnej pomocy finansowej podmiotom objętym obowiązkowym systemem gwarantowania środków pieniężnych zgromadzonych na rachunkach bankowych, z uwzględnieniem zmian wprowadzonych uchwałą nr 10/99 Rady Funduszu z dnia 18 marca 1999 r. oraz uchwały Zarządu BFG nr 1/97 z dnia 7 stycznia 1997 r. w sprawie wprowadzenia procedury rozpatrywania wniosków banków o udzielenie pomocy (zmienionej uchwałą Zarządu BFG nr 67/18/P/98 z dnia 7 września 1998 r.).

Bankowy Fundusz Gwarancyjny – podejmując działania związane z realizacją funkcji pomocowej – uwzględnia w swej strategii bieżącą sytuację w sektorze bankowym oraz zmiany w nim zachodzące, a zwłaszcza odnoszące się do przemian strukturalno-organizacyjnych, procesów prywatyzacyjnych, konsolidacyjnych i restrukturyzacyjnych polskiej bankowości.

Udzielanie pomocy bankom spółdzielczym od początku działalności Funduszu do chwili obecnej należało do istotnych zadań z zakresu działalności pomocowej. W ciągu 5 lat Bankowy Fundusz Gwarancyjny na sanację banków spółdzielczych przeznaczył kwotę 288,3 mln zł, chroniąc tym samym przed upadłością 61 banków spółdzielczych.